

EUROOPAN PARLAMENTIN HISTORIALLISTA TAUSTAA

Euroopan parlamentti sai alkunsa, kun Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) yleiskokouksesta tuli kolmen silloisen Euroopan ylikansallisen yhteisön yhteinen yleiskokous, joka sai myöhemmin nimen Euroopan parlamentti. Tämä toimielin, jonka jäsenet on vuodesta 1979 lähtien valittu välittömällä vaaleilla, on ajan mittaan muuttunut perusteellisesti: nimitettyjen jäsenten edustajakokouksesta on kehittynyt vaaleilla valittu parlamentti, jonka rooli Euroopan unionissa käsittelyyn otettavien aiheiden määrittelijänä on tunnustettu.

OIKEUSPERUSTA

- alkuperäiset perustamissopimukset ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#))
- päätös ja säädös (20. syyskuuta 1976) edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömällä vaaleilla, sellaisina kuin ne ovat muutettuina neuvoston 25. kesäkuuta 2002 ja 23. syyskuuta 2002 tekemillä päätöksillä

KOLME YHTEISÖÄ, YKSI EDUSTAJAKOKOUS

Euroopan talousyhteisön (ETY) ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamisen jälkeen EHTY:n yleiskokous laajennettiin kattamaan kaikki kolme yhteisöä. Näin syntynyt Euroopan parlamentaarinen edustajakokous, johon kuului 142 jäsentä, kokoontui ensimmäistä kertaa Strasbourgissa 19. maaliskuuta 1958. Se muutti nimensä Euroopan parlamentiksi 30. maaliskuuta 1962.

NIMITETYSTÄ EDUSTAJAKOKOUKSESTA VAALEILLA VALITTUUN PARLAMENTTIIN

Ennen välittömien vaalien käyttöönottoa jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit nimittivät Euroopan parlamentin jäsenet keskuudestaan. Kaikilla jäsenillä oli näin ollen kaksoismandaatti.

Pariisissa 9. ja 10. joulukuuta 1974 pidetyssä huippukokouksessa päätettiin, että välittömät vaalit olisi toimitettava vuonna 1978 tai sen jälkeen, ja parlamenttia kehoitettiin tekemään uusia ehdotuksia sen vuonna 1960 laatiman yleissopimusluonnoksen tilalle. Parlamentti hyväksyi tammikuussa 1975 uuden luonnoksen, jonka pohjalta valtion- tai hallitusten päämiehet pääsivät yhteisymmärrykseen 12. ja 13. heinäkuuta 1976 pidetyssä kokouksessa selvitettyään tietyt erimielisyydet.

Päätös ja säädös edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömällä vaaleilla allekirjoitettiin Brysselissä 20. syyskuuta 1976. Sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot olivat ratifioineet säädöksen, se tuli voimaan heinäkuussa 1978. Ensimmäiset vaalit pidettiin 7. ja 10. kesäkuuta 1979.

LAAJENTUMISET

Kun Tanska, Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta liittyivät Euroopan yhteisöihin 1. tammikuuta 1973 (ensimmäinen laajentuminen), parlamentin jäsenten lukumäärää nostettiin 198:aan.

Toisen laajentumisen yhteydessä eli Kreikan liittyessä 1. tammikuuta 1981 Kreikan parlamentti nimitti Euroopan parlamenttiin 24 kreikkalaista jäsentä, jotka korvattiin lokakuussa 1981 välittömällä vaaleilla valituilla jäsenillä. Toiset välittömät vaalit toimitettiin 14. ja 17. kesäkuuta 1984.

Kolmannen laajentumisen myötä 1. tammikuuta 1986 jäsenten määrä kasvoi 434:stä 518:aan, kun parlamenttiin tuli 60 espanjalaista ja 24 portugalilaista jäsentä, jotka kansalliset parlamentit olivat nimittäneet ja jotka korvattiin myöhemmin välittömällä vaaleilla valituilla jäsenillä.

Saksan yhdistymisestä seurasi, että Euroopan parlamentin kokoonpanoa muutettiin väestönkehityksen mukaisesti. Yhdenmukaisesta vaalimenettelystä ja Euroopan parlamentin jäsenten paikkojen jakamista koskevista järjestelyistä [10. kesäkuuta 1992 annetussa päätöslauselmassa](#) esitettyjen ehdotusten mukaisesti parlamentin jäsenten määrä kasvoi 518:sta 567:ään kesäkuun 1994 vaaleissa. EU:n neljännen laajentumisen jälkeen parlamentin jäsenmäärä nousi 626:een, ja uusille jäsenvaltioille myönnettiin tasapuolisesti paikkoja edellä mainitun päätöslauselman mukaisesti.

Nizzan hallitustenvälisessä konferenssissa vuonna 2000 otettiin käyttöön uusi Euroopan parlamentin paikkajako, jota sovellettiin vaaleissa vuonna 2004. Jäsenten enimmäismäärää (joka oli aiemmin 700) korotettiin 732:een. Viidelletoista vanhalle jäsenvaltiolle myönnettyjen paikkojen määrää alennettiin 91:llä (626:sta 535:een). Jäljellä olevat 197 paikkaa jaettiin määräsuhteisesti kaikkien vanhojen ja uusien jäsenvaltioiden kesken.

Bulgarian ja Romanian liittyessä 1. tammikuuta 2007 parlamentin jäsenmäärää korotettiin väliaikaisesti 785:een näistä maista valittuja jäseniä varten. Kesäkuun 4.–7. päivänä 2009 pidettyjen vaalien jälkeen paikkojen määrää alennettiin 736:een. Lissabonin sopimuksessa (joka tuli voimaan 1. joulukuuta 2009) enimmäismääräksi vahvistettiin 751 jäsentä, mutta seuraaviin vaaleihin saakka paikkoja oli väliaikaisesti 754. Vaalikaudella 2009–2014 parlamenttiin tuli 18 uutta jäsentä kesäkuussa 2009 valittujen 736 jäsenen lisäksi jäsenvaltioiden ratifioitua sopimusta muuttavan pöytäkirjan, joka hyväksyttiin 23. kesäkuuta 2010 pidetyssä hallitustenvälisessä konferenssissa. Kroatian liittyessä 1. heinäkuuta 2013 parlamentin jäsenmäärää korotettiin väliaikaisesti 766:een, jotta voitiin vastaanottaa huhtikuussa 2013 valitut 12 kroatialaista jäsentä Kroatian tasavallan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan 19 artiklan mukaisesti.

Vuoden 2014 vaaleja varten paikkojen kokonaismäärää vähennettiin jälleen 751:een. Paikkajakoa tarkasteltiin taas uudelleen valmistauduttaessa Yhdistyneen kuningaskunnan eroon, joka toteutui 1. helmikuuta 2020 ([1.3.3](#)).

TOIMIVALLAN VAIHEITTAINEN LISÄÄNTYMINEN

Jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien korvaaminen yhteisön omilla varoilla ([1.4.1](#)) johti siihen, että parlamentin budjettivaltaa laajennettiin ensimmäistä kertaa 22. huhtikuuta 1970 allekirjoitetulla Luxemburgin sopimuksella. Brysselissä allekirjoitettiin 22. heinäkuuta 1975 toinen samaa aihetta eli parlamentin valtuuksien vahvistamista käsittelevä sopimus ([1.1.2](#)).

Euroopan yhtenäisasiakirjalla vahvistettiin parlamentin asemaa tietyillä lainsäädäntöaloilla (yhteistoimintamenettely) ja asetettiin parlamentin hyväksyntä liittymis- ja assosiaatiosopimusten edellytykseksi.

Maastrichtin sopimuksella otettiin käyttöön yhteispäätösmenettely tietyillä lainsäädäntöaloilla ja laajennettiin yhteistoimintamenettely koskemaan muita aloja. Parlamentista alkoi näin kehittyä toinen lainsäätävä. Sopimuksessa parlamentille annettiin valtuudet toimia komission jäsenten lopullisena hyväksyjänä. Tämä lisäsi merkittävästi parlamentin mahdollisuuksia harjoittaa poliittista valvontaa unionin toimeenpanoelimiin nähden ([1.1.3](#)).

Amsterdamin sopimuksella laajennettiin yhteispäätösmenettely useimmille lainsäädäntöaloille ja uudistettiin sitä, jolloin parlamentista tuli neuvoston kanssa tasavertainen lainsäätävä. Kun komission puheenjohtajan nimittäminenkin edellytti parlamentin hyväksyntää, parlamentin valtuudet valvoa toimeenpanovallan käyttöä lisääntyivät entisestään. Yhteispäätösmenettelyn soveltamisalaa laajennettiin edelleen Nizzan sopimuksella.

Nizzan sopimus, jolla muutettiin Euroopan unionista tehtyä sopimusta (SEU), Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksia ja niihin liittyviä tiettyjä säädöksiä, allekirjoitettiin 26. helmikuuta 2001, ja se tuli voimaan 1. helmikuuta 2003. Tämän uuden sopimuksen tarkoituksena oli uudistaa Euroopan unionin toimielinrakennetta niin, että se voisi kestää tulevien laajentumisten haasteet. Parlamentin lainsäädäntö- ja valvontavaltaa lisättiin ja määräenemmistöpäätöksentekoa laajennettiin uusille aloille neuvostossa ([1.1.4](#)).

Lissabonin sopimuksella ([1.1.5](#)) laajennettiin jälleen merkittävällä tavalla määräenemmistöpäätöksenteon soveltamista neuvostossa (uuden menetelmän mukaisesti 1. marraskuuta 2014 alkaen – SEU:n 16 artikla) ja yhteispäätösmenettelyn soveltamista (nyt noin 45 uutta lainsäädäntöalaa). Yhteispäätösmenettelystä (nykyisin tavallinen lainsäätämisenjärjestys) tuli yleisin päätöksentekomenettely, joka kattaa sellaisia erityisen tärkeitä aloja kuin yhteinen maatalouspolitiikka, oikeusasiat ja turvallisuuspolitiikka. Parlamentin asema perussopimusten tulevien muutosten valmistelussa myös vahvistui (SEU:n 48 artikla). Lisäksi osana Lissabonin sopimusta (ja alun perin osana Euroopan perustuslakia koskevaa epäonnistunutta sopimusehdotusta) Euroopan unionin perusoikeuskirjasta, jonka Euroopan parlamentin puhemies ja komission ja neuvoston puheenjohtajat olivat

allekirjoittaneet Nizzan Eurooppa-neuvostossa 7. joulukuuta 2000, tuli oikeudellisesti sitova ([4.1.2](#)).

Euroopan parlamentin vaalit 23.–26. toukokuuta 2019 osoittivat, että parlamentti on hyödyntänyt täysimääräisesti SEU:n 14 artiklaa, jossa todetaan seuraavaa: ”Euroopan parlamentti toimii yhdessä neuvoston kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se huolehtii poliittisesta valvonnasta ja antaa neuvoja perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Se valitsee komission puheenjohtajan.”

Vuoden 2014 ja 2019 vaaleissa Euroopan tason poliittiset puolueet ([1.3.3](#)) esittelivät äänestäjille ”kärkiehdokkaita” komission puheenjohtajan tehtävään. Voidaan perustellusti todeta, että kärkiehdokasjärjestelmän avulla on onnistuttu lisäämään äänestysaktiivisuutta EU-vaaleissa.

Udo Bux
02/2020

